

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ” – СВИЩОВ
КАТЕДРА „СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ”

СТ А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Лалка Борисова

Международно висше бизнес училище – Ботевград

Професионално направление 3.7. Администрация и управление, Научна специалност:
„Икономика и управление (по отрасли)”

Член на научно жури в конкурс за присъждане на образователна и научна степен
„доктор”, обявен от СА „Д. А. Ценов“

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“, научна област 3. Социални, стопански и правни науки, ПН
3.7. Администрация и управление, по докторска програма
„Организация и управление извън сферата на материалното
производство“ (Публична администрация)

Автор на дисертационния труд: Гент Арбнор Беголи

Тема на дисертационния труд:

**„Функционален анализ на работата на културните институции в
Република Косово“**

Основание за представяне на Становището: Участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № 287/24.04.2024 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

1. Информация за дисертанта

Гент Беголи се е обучавал по докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (Публична администрация)“, съгласно Заповед № 242/28.03.2019 г. на Ректора на СА. Обучението е осъществено в *задочна* форма към катедра „Стратегическо планиране“.

Развитието на творческата биография на докторанта красноречиво показва концентрация на изследователската дейност в добре структурирано направление в сферата на културата, културните институции и управлението им. В дисертационния труд авторът посочва, че укрепването на администрацията и управлението на културата на централно и местно ниво са от съществено значение за културните реформи. Акцентира върху възприемането на високи стандарти в културата като предпоставка за адекватна промяна в подхода за управлението ѝ.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Докторската дисертация е в обем от 173 страници, от които 144 страници основен текст, описание на литературните източници (107), 4 приложения, 15 фигури и 14 таблици. Дисертационното изследване е структурирано в увод, три глави, заключение, списък на литературата и приложения.

Заглавието е ясно формулирано и е в тясна връзка с докторската теза, предмета, целта, задачите и структурата на изследването. Целта и задачите на изследването са коректно формулирани, а **обектът** - културните институции в Република Косово и **предметът** – техните специфични функции., са сполучливо избрани. **Тезата**, се основава на твърдението, че *функционалният анализ на културните институции може да се използва като един от инструментите за изследване съответствието на регламентираниите функции на културните институции на Р Косово и фактическото им изпълнение. На база резултатите от анализа да се усъвършенстват работните процеси и координацията в дейността, както и да се формулират и изберат стратегии за развитие.*

Темата на дисертацията е по проблем, който е актуален и значим от управленска и икономическа гледна точка, а изложението в нея отговаря на необходимите методологически и методически изисквания, свързани с написването на подобен труд. Използваната литература е цитирана коректно, а емпиричният материал е поднесен със

съответните пояснения за характера и надеждността на съответните методи на изследване и използваните източници на информация.

В хода на разработката е приложена система от **методи** за изпълнение на поставените изследователски задачи и за надеждност на направените изводи и заключения. Посочени са и ограничения на изследването.

Считам, че докторската теза (аргументирано и целенасочено становище, което поставя или дефинира някаква идея, или проблем по определена тема) е в унисон с поставената цел и задачи и е защитена в дисертационното изследване.

В Първа глава (Култура на управлението и управление на културата) е представена теоретичната рамка на изследването: авторови определения за култура и управление; представени са различни модели за управление и функциите на културните институции и тяхната роля за задоволяване на задоволяване на духовните потребности на населението. Откроена е ролята на възприемането на високи стандарти в културата като предпоставка за адекватна промяна в подхода на управлението ѝ.

Авторът акцентира върху ролята на мениджмънта систематизира целите, които стоят пред тях за развитие на културата. Дава определения на известни автори за същността на мениджмънта като социален процес, наука, изкуство и професия. Систематизира и принципите на мениджмънта и тяхното съдържание. **Според мен** тук можеше да се посочи и „визия за бъдещето“ – основен принцип, който стои пред управляващите. Откроени са три нива на управление и въпроси, на които трябва да се даде отговор.

Във втори параграф авторът разглежда модели за управление на културата, систематизира в таблица и анализира кризисни проблеми в страните от Югоизточна Европа през 90-те години, прави препоръки за решаването им. Вследствие на това, обобщава фактори, които водят да нестабилност на културната среда, посочва и последиците от „културните катаклизми“ в Югоизточна Европа и необходимостта от оценка на последиците – нарушени ценностни и културни норми; липсата на систематична подкрепа за развитието на гражданското общество в рамките на националните културни политики във всички страни от Югоизточна Европа. Проследяват се различията в определенията на водещи автори за функциите, изграждащи управленския цикъл. Авторът прави критичен анализ и за нуждите на

дисертационното изследване приема като основополагащи анализирането и планирането, следвани от администриране, мониторинг и контрол, което **считам за научен принос**.

Докторантът надгражда темата, като откроява и 12 специфични функции на културата и откроява ролята на ценностите върху поведението на хората. В тази глава, докторантът не просто цитира определения и разработки на водещи автори по темата, но прави собствени изводи и критични заключения, поставя основата на авторовото изследване по темата за функционален анализ на културните институции в Р Косово, като обръща особено внимание на управленските функции.

Направено е резюме по съдържанието на Първа глава, между отделните абзаци съществува логическа връзка и надграждане.

Втора глава (Особености на функциите и функционалния анализ на културните институции) представя особеностите на функциите и функционалния анализ на културните институции. В теоретичен план са посочени същността, значението, обемът и обхватът на функционалния анализ, като важен елемент от мениджмънта в организацията.

Методологията е насочена към изследване на съответствието на функциите, които са регламентирани за изпълнение в организационните структури на културните институции на Р Косово и фактическото им изпълнение. Целта е да се установи наличие на неизпълнение на функциите или на дублиране на функции в звената, както и изпълнение на нови функции, които са възникнали вследствие на променящите се условия. Докторантът е представил етапите на функционалния анализ според различни автори, а изпълнението на функциите се приема като важно условие за постигане на ефективност.

За целите на дисертационния труд авторът предлага адаптирана методология за провеждане на функционален анализ на културните институции в Р Косово, която включва пет основни етапи, което смятам за **научен принос**. Представени най-важни от гледна точка на големина и обществена разпознаваемост културни институции и финансирането на културата в Република Косово за период от 2020 – 2023 г.

В резултат на проведените проучвания и анализи авторът прави обосновани обобщения и резюме на съдържанието по втора глава.

В Трета глава (Функционален анализ и перспективи за развитие на културните институции в Република Косово) докторантът поставя акцент на емпиричното проучване и както се посочва на етап първи от адаптираната методология за провеждане на функционален чрез изготвяне на SWOT анализ. В емпиричното проучване участват 17 културни институции, с най-голяма обществена разпознаваемост и персонал. Отговорите на въпросите са анализирани и представени графично, обобщени са най-важните резултати.

Дисертационната разработка съдържа обширен анализ на силните и слабите страни на културните институции в Косово, както и външните възможности и заплахи чрез SWOT анализ, формулирани на базата на отговорите на първата част от въпросите, заложили във въпросника, както и на основата на резултатите от теренните проучвания и проведени интервюта с техни представители, което **приемам като научен принос**. Съдържанието се надгражда с емпирично проучване сред респондентите и анализ на общо управленските функции на културните институции в обекта на изследване.

От получените резултати авторът стига до извода, че най-добре застъпена е функцията „Администриране“, следвана от функцията „Планиране“.

Анализирани са и специфичните функции на културните институции в Република Косово.

Докторантът отделя внимание и на важноста на стратегиите за развитие на културните институции, за преодоляване на слабостите и увеличаване на силните им страни. Според него, спецификата на функциите, които осъществяват институциите от областта на културата, изисква стратегиите за развитието им също така да бъдат съобразени с тази специфика, като те са систематизирани по значение и приоритетно приложение. Направени са обобщаващи изводи и заключения.

На базата на тези изводи докторантът систематизира стратегии от изброените които е препоръчително да развиват културните институции с уговорката, че препоръките са за всички изследвани организации, но при конкретния избор те трябва да се съобразят със специфичните резултати от функционалния анализ, отнасящи се за всяка една от тях, което приемам като заслуга на автора.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Приемам приносните моменти в дисертационното изследване.

Научните и научно-приложните резултати в дисертационния труд обогатяват методическите подходи и разкриват нови факти в областта на спецификата на управленските функции, извършвани в културните институции, систематизирани са силните и слаби страни, извършвани в тях, ограниченията и възможностите за развитие

Предложена е адаптирана методика за функционален анализ на културните институции в Р Косово, която е съобразена със спецификите на обекта на изследване.

Проведено е емпирично изследване - функционален анализ на културните институции в Р Косово и на тази база са предложени стратегии за развитие на културните институции в Р Косово.

Цялостният принос на дисертационното изследване в този аспект представя нови възможности за полето на изследване на функциите в управлението на културните институции.

Посочените научни и научно-приложни постижения в дисертацията са лично дело на докторанта. Справката за приносите правилно представя научните постижения в дисертацията.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът има повече от необходимите публикации по дисертацията – самостоятелни и в съавторство.

5. Оценка на Автореферата

Трябва да отбележа, че докторантът коректно представя съдържанието на дисертацията в предложения Автореферат. Справката за приносите правилно представя научните постижения в дисертацията.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Като член на журито по конкурса за образователна и научна степен „доктор“ нямам бележки по представената дисертация и изследователската дейност на докторанта. Доброто познаване на теорията и практиката на дейността, ролята и значението на културните институции и формираните ценности от тях са добра основа

за надграждане на изследванията в тази посока. Впечатлена съм от доброто познаване на проблема и широката палитра от доказателства по темата. Докторантът е изграден учен и изследовател.

7. Заключение

В заключение може да се каже, че дисертацията е цялостно, задълбочено и добросъвестно научно изследване в актуална и значима научна област, съдържа съществени научни приноси в областта функционалния анализ на работата на културните институции. Докторантът познава достатъчно добре основната литература по темата, може ясно да формулира изследователски проблеми, да анализира, систематизира и критично да осмисля класическите и новите теории и концепции, да конструира изследователски апарат, да провежда емпирично изследване, да прави аргументирани изводи и да обосновава предложения за подобрене на съществуващата практика.

Това ми дава основание за положително заключение, че дисертационният труд **съответства** на изискванията на ЗРАСРБ, поради което с **пълна убеденост предлагам** на уважаемото жури да гласува за присъждането на **Гент Беголи** образователната и научна степен **“доктор”**.

София, 07.05.2024 г.

Изготвил становището: .

(проф. д-р Лалка Борисова)